

POCZTA POLSKA I GOSTYŃSCY FILATELIŚCI W HOŁDZIE POWSTAŃCOM WIELKOPOLSKIM

27 grudnia 2018 roku uroczystie obchodzono 100. rocznicę wybuchu powstania wielkopolskiego. Z tej okazji zostało zorganizowanych wiele okolicznościowych imprez upamiętniających to doniosłe wydarzenie. Przypominając historię powstania, jego znaczenie dla niepodległości Polski, a przede wszystkim przybliżając sylwetki powstańców zapomnianych i niedocenianych za ich trud i poświęcenie, pragnę przedstawić wydarzenia kulturalne zorganizowane przez gostyńskich filatelistów oraz wydane dla uczczenia zwycięskiego powstania wielkopolskiego walory filatelistyczne.

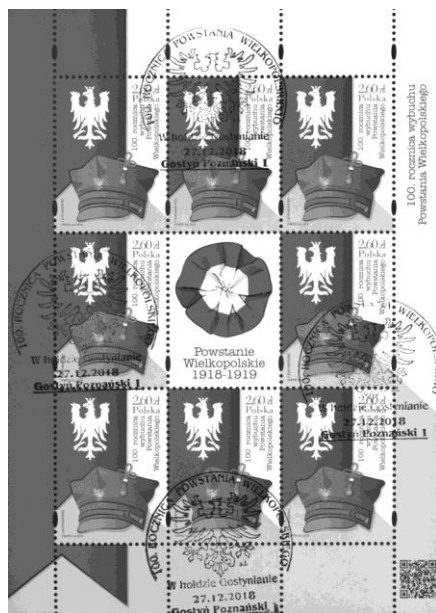
Poczta Polska po II wojnie światowej nie poświęcała walkom Wielkopolan z lat 1918-1919 wiele uwagi. Na terenie Polski ukazały się tylko dwa znaczki pocztowe. Pierwszy wydany został dopiero 15 listopada 1968 roku (Katalog Fischer Nr 1740). Był to walor o nominale 40 groszy. Wyszedł w nakładzie 6 424 000 sztuk, a w obiegu był do 31 grudnia 1994 roku. Znaczek zaprojektowała Krystyna Robaczewska. Przedstawiono na nim Pomnik Powstańców Wielkopolskich w Poznaniu według projektu Alfreda Wiśniewskiego. Pomnik budowany był w latach 1964-1965, a odsłonięty został 19 września 1965 roku (1).

1

Drugim znaczkiem wydanym przez Pocztcę Polską odwołującym się do rocznicy wybuchu powstania wielkopolskiego, był walor pocztowy wydany 27 grudnia 2018 roku „100. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskie-

go” (Katalog Fischer Nr 4912) o nominale 2,60 złotych. Wszedł on w nakładzie 160 000 sztuk. Można go było także nabyć w arkusiku ośmioznaczkowym z przywieszką. Autorem projektu był Jan Konarzewski. Na znaczku przedstawiona została flaga powstańcza z orłem w koronie oraz czapka rogaćka, ozdobiona treflem i orłem (2).

2

W kolejnych rocznicach poznańskiego zrywu z lat 1918-1919 Poczta Polska wprowadziła do obiegu kilka kartek pocztowych. 2 grudnia 1968 roku pojawiła się całostka „50-lecie Powstania Wielkopolskiego” o nominale 40 groszy w nakładzie 105 202 sztuk. Na znaku opłaty przedstawiono Wielkopolski Krzyż Powstańczy [Krzyż ustanowiono 1 lutego 1967 roku – przyp. A.D.], zaś ilustrację całostki stanowi Pomnik Powstańców Wielkopolskich w Poznaniu. Projektantką waloru była Krystyna Robaczewska. 14 grudnia 1978 roku ukazała się całostka „60. rocznica Powstania Wielkopolskiego” o nominale 1 złotego w nakładzie 108 700 sztuk. Na znaku opłaty przedstawiono ponownie Wielkopolski Krzyż Powstańczy, a na ilustracji Pomnik Powstańców Wielkopolskich w Poznaniu. Tym razem projektantem był Janusz Wysocki. 12 grudnia 1988 roku do obiegu wprowadzono całostkę „70. rocznica Powstania Wielkopolskiego” o nominale 15 złotych w nakładzie 500 000 sztuk. Na znaku opłaty umieszczono czapkę powstańczą, zaś ilustracją są sylwetki powstańców wielkopolskich wzorowane na figurach poznańskiego Pomnika Powstańców Wielkopolskich. Całostkę zaprojektował Andrzej Szczepaniak.

Pierwsza po zmianie ustroju całostka poświęcona wydarzeniom wielkopolskim z lat 1918-1919 ukazała się 12 grudnia 1993 roku. Nosiła nazwę „75. rocznica Powstania Wielkopolskiego”. Wyszła w nakładzie 200 000 sztuk. Nominał pojedynczej całostki to 2000 złotych. Na znaku opłaty umieszczony został orzeł powstańczy i flagi polskie. Na ilustracji całostki pojawiła się odznaka pamiątkowa Wojsk Wielkopolskich, którą zatwierdzono 14 marca 1920 roku. Projektantem waloru filatelistycznego był Andrzej Jeziorkowski. Pięć lat później, 27 grudnia 1998 roku Poczta Polska wprowadziła do obiegu całostkę „80. rocznica Powstania Wielkopolskiego” o nominale 55 groszy i nakładzie 100 000 sztuk. Na znaku opłaty znalazł się portret Ignacego Jana Paderewskiego. Na ilustracji waloru umieszczono kawalerię powstańczą na tle Wielkopolskiego Krzyża Powstańczego. Projektantką była Małgorzata Osa.

Po roku 2000 Poczta Polska zdecydowała się wypuścić do obiegu jeszcze trzy całostki poświęcone powstaniu wielkopolskiemu. I tak, 5 grudnia 2003 roku ukazał się walor pocztowy „85. rocznica Powstania Wielkopolskiego” o nominale 1,20 złotego w nakładzie 80 000 sztuk. Na znaku opłaty umieszczono portret Ignacego Jana Paderewskiego, zaś na ilustracji godło i flagę Polski na tle poznańskiego Bazaru. Walor zaprojektował Andrzej Jeziorkowski. Pięć lat później, 15 grudnia 2008 roku, ukazała się w obiegu całostka „90. rocznica Powstania Wielkopolskiego” o nominale 1,45 złotego i nakładzie 50 000 sztuk. Na znaku opłaty umieszczono powstańczy sztandar oraz wizerunki generałów Stanisława Taczaka i Józefa Dowbor-Muśnickiego. Na ilustracji kartki z kolei widnieją sylwetki dwóch powstańców oraz liczba „90”. Projektantką tego waloru filatelistycznego była Anna Niemirko. 27 grudnia 2018 roku dla uczczenia 100. rocznicy podjęcia przez Wielkopolan walk o niepodległość Poczta Polska wypuściła całostkę „100. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego” o nominale A w nakładzie 8 000 sztuk. Na znaku opłaty umieszczono zdjęcie majora Mieczysława Palucha, zaś na ilustracji kartki widnieje jego podobizna wraz z towarzyszami broni, symbole powstańcze, kokarda narodowa oraz flaga narodowa. Całostkę zaprojektował Karol Tabaka.

Ponadto Poczta Polska 12 listopada 1992 roku wydała całostkę „75. rocznica powstania I Korpusu wojsk polskich w Rosji” o nominale 1000 zł i nakładzie 200 000 sztuk. Na znaku opłaty umieszczono portret generała Józefa Dowbora-Muśnickiego, a na ilustracji kartki sylwetkę żołnierza z flagą oraz odznakę Pierwszego Korpusu. Projektantem był Andrzej Szczepaniak. 11 listopada 2019 roku wprowadzono do obiegu na terenie całej Polski sześć znaczków pocztowych w formie bloku emisji „Pierwsze dni niepodległości”. Na znaczkach widnieje postać generała broni Józefa Dowbora-Muśnickiego. Znaczek ma nominał 3,30 złotego i wyszedł w nakładzie 125 000 sztuk. Jego projektantem był Andrzej Gosik.

Z okazji kolejnych rocznic wybuchu powstania wielkopolskiego Poczta Polska stosowała kilkadziesiąt kasowników okolicznościowych. Jednakże nie sposób wszystkie tutaj opisać czy nawet wymienić. Największa ich liczba przypada na lata 2018-2019. Duża w tym zasługa kół Polskiego Związku Filatelistów, organizacji społecznych, instytucji, samorządów, a także osób prywatnych, które, ponosząc koszty, zwróciły się do Poczty Polskiej o wydanie zgody na stosowanie kasowników okolicznościowych, kartek beznominałowych oraz emisji „Mój znaczek” (znaczki personalizowane) z okazji 100. rocznicy powstania wielkopolskiego. Organizatorzy wielu uroczystości i imprez związanych z jubileuszem wydali również koperty i kartki okolicznościowe oraz foldery i informatory. To dzięki tym wydawnictwom społeczeństwo mogło poznać wiele ciekawych historii oraz szerzej nieznaną bohaterów powstania wielkopolskiego.

W gronie organizatorów i wydawców walorów pocztowych o tematyce powstańczej nie zabrakło – rzecz jasna – Koła Polskiego Związku Filatelistów imienia Wacława Boratyńskiego w Gostyniu.

Pierwszą imprezą była wystawa zorganizowana z okazji trzech jubileuszy: rocznicy pontyfikatu Jana Pawła II, rocznicy odzyskania niepodległości oraz 80. rocznicy wybuchu powstania wielkopolskiego. Miejscem ekspozycji był Dom Katolicki przy parafii farniej w Gostyniu przy ulicy Wolności (obecnie Jana Pawła II). Wystawa czynna była od 16 do 26 października 1998 roku. Organizatorzy wystawy to: Koło Polskiego Związku Filatelistów w Gostyniu, Muzeum w Gostyniu, parafia farna pod wezwaniem św. Małgorzaty w Gostyniu, Obwodowy Urząd Pocztowy w Gostyniu oraz GOK „Hutnik”.

90. rocznicę przyłączenia się Gostynia i okolicy do powstania wielkopolskiego gostyńscy filateliści wspólnie z Muzeum w Gostyniu upamiętnili wydaniem czterech kartek beznominałowych, okolicznościowego kasownika i koperty. Na kartkach przedstawiono budynki placówek oświatowych z terenu powiatu gostyńskiego noszące imię powstańców wielkopolskich – Zespołu Szkół w Bodzewie (patron od 1 maja 1969 roku), zdjęcie wykonał Zbigniew Jakubowski (3); Zespołu Szkół w Borku Wielkopolskim (patron od 29 czerwca 2004 roku), zdjęcie wykonał Tomasz Szczepaniak (4); Zespołu Szkół Zawodowych w Gostyniu (patron od 6 stycznia 1995 roku), zdjęcie wykonał Michał Skoracki (5) i Gimnazjum Publicznego w Poniecu (patronem szkoły od 19 czerwca 2002 roku jest Bernard Śliwiński), zdjęcie wykonał Grzegorz Wojciechowski (6).

Na okolicznościowym kasowniku stosowanym od 7 stycznia 2009 roku umieszczono informację: „90. rocznica wymarszu z Gostynia do Powstania Wielkopolskiego 07.01.2009 Gostyń Poznański 1”. Oprócz napisu przedstawiono też czapkę powstańczą (rogatywkę) ozdobioną treflem i orłem na froncie.

KARTKA POCZTOWA

Rocznica wymarszu z Gostynia do Powstania Wielkopolskiego

90

Zespół Szkół w Bodzewie nosi imię Powstańców Wielkopolskich od dnia 1 maja 1969 r.

CP ORJ w Lesznie XII/2008 nr 41, nakład: 1 000 szt.

Polska Poczta

Rocznica wymarszu z Gostynia do Powstania Wielkopolskiego

90

07.01.2009 Gostyń Poznań

ROK NIEPODLEGŁOŚCI

POLSKA 1,45 zł

□ □ □ □

3

KARTKA POCZTOWA

Rocznica wymarszu z Gostynia do Powstania Wielkopolskiego

90

Zespół Szkół w Borku Wielkopolskim nosi imię Powstańców Wielkopolskich od dnia 29 czerwca 2004 r.

CP ORJ w Lesznie XII/2008 nr 43, nakład: 1 000 szt.

Polska Poczta

Rocznica wymarszu z Gostynia do Powstania Wielkopolskiego

90

07.01.2009 Gostyń Poznań

ROK NIEPODLEGŁOŚCI

POLSKA 1,45 zł

□ □ □ □

4

KARTKA POCZTOWA

Rocznica wymarszu z Gostynia do Powstania Wielkopolskiego

90

Zespół Szkół Zawodowych w Gostyniu nosi imię Powstańców Wielkopolskich od dnia 6 stycznia 1995 r.

CP ORJ w Lesznie XII/2008 nr 44, nakład: 1 000 szt.

Polska Poczta

Rocznica wymarszu z Gostynia do Powstania Wielkopolskiego

90

07.01.2009 Gostyń Poznań

ROK NIEPODLEGŁOŚCI

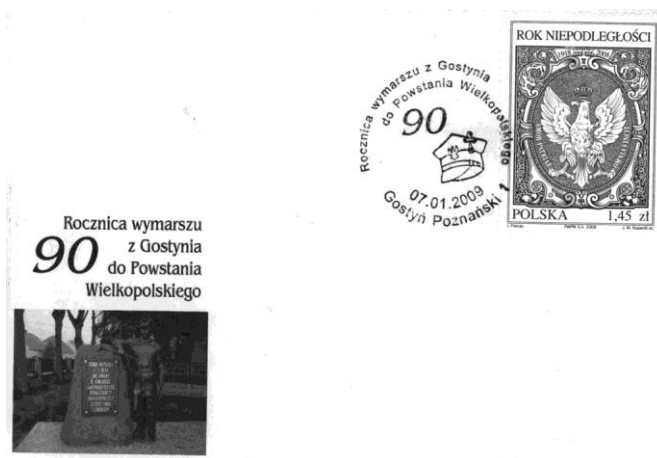
POLSKA 1,45 zł

□ □ □ □

5

6

7

Kasownik zaprojektował Sławomir Tomków z Poczty Polskiej w Lesznie. Kartki beznominałowe zaprojektowali Robert Czuba i Andrzej Dudek. Muzeum w Gostyniu wydało również okolicznościową kopertę projektu Roberta Czuba. Na kopercie przedstawiono pomnik (obelisk) znajdujący się przed budynkiem Państwowej Szkoły Muzycznej w Gostyniu oraz napis „90. rocznica wymarszu z Gostynia do Powstania Wielkopolskiego” (7).

Organizując wystawę z okazji 100. rocznicy wybuchu powstania wielkopolskiego, pragniemy oddać hołd wszystkim jej uczestnikom. Jako filateliści uznaliśmy, że najlepszym sposobem będzie pokazanie historii powstania za pomocą znaków pocztowych, przesyłek (korespondencji) z okresu powstania oraz pamiątek, jakie posiadamy po naszych przodkach walczących o połączenie Wielkopolski z odradzającą się Rzeczypospolitą. Ekspozycja

składała się z dwóch części. W pierwszej przedstawiono część filatelistyczną, a w drugiej pamiątki związane z powstaniem, które pozostają w domach gostynian. Na wystawie zaprezentowano walory pocztowe poświęcone powstaniu, korespondencje ze stemplami cenzury z dni walk oraz okresu przejściowego 1919-1921. Obok eksponatów oryginalnych na ekspozycji zaprezentowano kopie (skany) przesyłek. Były tak dobrej jakości, że nie różniły się od oryginałów.

Wystawę zatytułowano „Gostyńscy filateliści w hołdzie Powstańcom Wielkopolskim”. Czynna była od 27 grudnia 2018 roku do 19 stycznia 2019 roku w sali wystaw czasowych Muzeum w Gostyniu. Zorganizowali ją: Koło Polskiego Związku Filatelistów imienia Wacława Boratyńskiego w Gostyniu oraz Muzeum w Gostyniu. W dniu otwarcia w sali wystawowej dostępne było stoisko pocztowe, na którym można było zakupić wydane przez Poczta Polską okolicznościowe kartki beznominałowe i oficjalny znaczek pocztowy oraz całostkę wyemitowaną 27 grudnia 2018 roku o nazwie „100. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego”. Wszystkie te walory można było skasować okolicznościowym kasownikiem o treści: „100. Rocznicą Powstania Wielkopolskiego w hołdzie Gostynianie 27.12.2018 Gostyń Poznański 1” (8). Pojawił się na nim także rysunek orła powstańczego bez korony.

8

Staraniem organizatorów wystawy wydano znaczki personalizowane przedstawiające sylwetki organizatorów powstania wielkopolskiego w powiecie gostyńskim (9) oraz kartki beznominałowe (10). Na jednym ze znaczków jest ksiądz Stanisław Grzęda (1882-1939) – proboszcz parafii farnej w Gostyniu, przewodniczący Powiatowej Rady Ludowej, organizator władz powstańczych, poseł ziemi gostyńskiej na Polski Sejm Dzielnicowy w Poznaniu. Został rozstrzelany przez Niemców w 1939 roku (11). Na drugim znaczku umieszczono sylwetkę Bernarda Śliwińskiego (1883-1941), urodzonego w Poniecu, doktora prawa, adwokata, oficera armii pruskiej, któremu 6 stycznia 1919 roku Powiatowa Rada Ludowa w Gostyniu powierzyła dowództwo nad wszystkimi oddziałami powstańczymi w powiecie gostyńskim, późniejszego dowódcy Frontu Południowo-Zachodniego Grupy „Lesz-

11

12

no”, odnanzonego Orderem Virtuti Militari V klasy i Krzyżem Walecznych (12). Na trzecim znaczku umieszczono Pomnik Powstańców Wielkopolskich przy ulicy Strzeleckiej w Gostyniu, upamiętniający wymarsz batalionu powstańców-ochotników. Na metalowej tablicy widnieje napis: „Stąd wyszli 7 I 1919 roku do walki o wolność i niepodległość powstańcy wielkopolscy z Gostynia i okolicy”. Te same wizerunki postaci i pomnik znalazły się na kartkach beznominałowych.

Koncepcję walorów zaproponował Andrzej Dudek, a projekty wykonał Sławomir Tomków z Poczty Polskiej w Lesznie.

Organizatorzy wydali ponadto okolicznościową kopertę, na której przedstawiono Wielkopolski Krzyż Powstańczy, logo PZF i Muzeum oraz napis: „Wystawa, Gostyńscy filateliści w hołdzie powstańcom wielkopolskim, Gostyń

27.12.2018-19.01.2019”. Projekt opracował Robert Czub (13). Organizatorzy przygotowali też informator z tekstami Roberta Czuba i Andrzeja Dudka.

13

14

Oprócz wyżej wymienionych walorów dziewięć kartek poświęconych 100. rocznicy powstania wielkopolskiego wydało na przełomie lat 2018 i 2019 Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana” Oddział w Gostyniu. Wszystkie walory zaprojektował Grzegorz Kaniewski pod wspólnym tytułem „100. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego 1918/1919”. Przedstawiły one: sylwetkę powstańca wielkopolskiego z karabinem (14), Pomnik Powstańców Wielkopolskich w Gostyniu (15), Pomnik Powstańców Wielkopolskich w Gostyniu z cytatem Jana Pawła II (16), sylwetkę Stanisława Taczaka – pierwszego naczelnego dowódcy powstania wielkopolskiego (17),

15

16

17

100. ROCZNICA POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO

07.01.1919
WYMARSZ BATALIONU POWSTAŃCÓW Z PARKU MIEJSKIEGO W GOSTYNIU NA FRONT POD PONIEC

Por. Bernard Siliwński (1883-1941)
dowódca batalionu

CIVITAS
TELUS
CHRISTIANA

Bernard Siliwński (1883 - 1941)

KATOLICKIE STOWARZYSZENIE "CIVITAS CHRISTIANA"
nr 2/2019
nakład 50 szt.
CIN GOSTYN

GOSTYNIACI W HOŁDZE POWSTAŃCÓM WIELKOPOLSKIM

POCZTA POLSKA S.A. 3503

GOSTYŃ 07012018

18

100. ROCZNICA POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO

02.01.1919
GOSTYŃ WOLNY OD NIEMCÓW

Działacze PRL, pod przewodnictwem ks. Stanisława Grzędę objęli w posiadanie ratusz, starostwo, pocztę i dworzec kolejowy.

ks. Stanisław Grzęda (1882-1939)

CIVITAS
TELUS
CHRISTIANA

Ks. Stanisław Grzęda (1882 - 1939)

KATOLICKIE STOWARZYSZENIE "CIVITAS CHRISTIANA"
nr 1/2019
nakład 50 szt.
CIN GOSTYN

100. ROCZNICA POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO

W hołdzie Gostynianie 27.12.2018 Gostyn Poznański I

POCZTA POLSKA S.A. 3503

19

100. ROCZNICA POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO

POWSTAŃCY WIELKOPOLSCY Z LAT 1918-19

JÓZEF AMBRZEJCZAK
WITOLD DĄBINSKI
TELESZ GULCZYŃSKI
STANISŁAW HASIŃSKI
JAN HEINSCHE
JAKUB KWAPIS
STANISŁAW OZDOBA
CZEŚLAW PORADZEWSKI
LEONARD SODOLSKI

POMNIK POLEGŁYCH POWSTAŃCÓW WIELKOPOLSKICH POCHOWANYCH NA CMENTARZU PARAFIALNYM W GOSTYNIU.

CIVITAS
TELUS
CHRISTIANA

2004 Polska
1000 wspaniałych
wielkopolskich

KATOLICKIE STOWARZYSZENIE "CIVITAS CHRISTIANA"
nr 7/2019
nakład 50 szt.
CIN GOSTYN

100. ROCZNICA POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO

W hołdzie Gostynianie 27.12.2018 Gostyn Poznański I

20

sylwetkę Bernarda Śliwińskiego z datą 07.01.1919 – wymarsz batalionu powstańców z parku miejskiego na front pod Poniec (18), sylwetkę księdza Stanisława Grzędy z datą 02.01.1919 i tekstem: Gostyń wolny od Niemców, działacze PRL pod przewodnictwem księdza Stanisława Grzędy objęli w posiadanie ratusz, starostwo, pocztę, dworzec kolejowy (19), Pomnik poległych powstańców wielkopolskich pochowanych na cmentarzu parafialnym w Gostyniu (20), Pomnik Powstańców Wielkopolskich w Pogorzeli z cytatem Jana Pawła II (21), sylwetkę marszałka Ferdynanda Focha z napisem „100. rocznica podpisania rozejmu w Trewirze kończącego między innymi Powstanie Wielkopolskie 1919-16.02-2019” (22).

21

22

Sylwetki obu dowódców powstania wielkopolskiego umieszczono na walorach pocztowych jeszcze kilkakrotnie. Na Krajowej Wystawie Filateli-

stycznej „100. rocznica zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego – Koszalin 2019” ukazały się staraniem organizatorów dwie kartki beznominałowe, na których przedstawiono postaci generała Józefa Dowbora-Muśnickiego i majora Stanisława Taczaka. Poczta Malbork 1 stosowała 10 listopada 2018 roku kasownik „100. rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości”, na którym przedstawiono wizerunek generała Stanisława Taczaka. 27 grudnia 2018 roku Urząd Poczty Jarocin Poznański 1 stosował kasownik o treści: „100. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego, pierwszy dowódca Stanisław Taczak”. Kasownikowi towarzyszyła kartka beznominałowa przedstawiająca sylwetkę generała i tekst „100. rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego. Stanisław Taczak (1874-1960) urodzony w Mieszkowie, pierwszy dowódca Powstania Wielkopolskiego”. Ponadto w Poznaniu wydano kartkę beznominałową, na której przedstawiono zdjęcie Stanisława Taczaka w mundurze generalskim, symbol 100-lecia Powstania Wielkopolskiego oraz strażacki apel pamięci Poznań 15.12.2018. W Koszalinie 23 stycznia 2020 roku na pokazie filatelistycznym „Front Północny Powstania Wielkopolskiego” stosowano okolicznościowy kasownik z wizerunkiem majora Stanisława Taczaka. Pojawiły się na nim również flaga powstańcza oraz logo Koła PZF przy Politechnice Koszalińskiej.

Ostatnimi walorami dotyczącymi powstania wielkopolskiego były dwie kartki beznominałowe wydane przez Poczta Polską w Szczecinie 10 kwietnia 2020 roku.